

УДК 811.111 + 811.161.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/28.208532>

Тетяна ДЕГТЯРЬОВА,

orcid.org/0000-0001-9239-5801

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри мовної підготовки іноземних громадян
Сумського державного університету
(Суми, Україна) *t.dehtiarova@drl.sumdu.edu.ua*

Ольга КОНЬОК,

orcid.org/0000-0002-5537-657X

старший викладач кафедри мовної
підготовки іноземних громадян
Сумського державного університету
(Суми, Україна) *o.konok@drl.sumdu.edu.ua*

Ольга СКВАРЧА,

orcid.org/_0000-0001-6409-4040

старший викладач кафедри мовної
підготовки іноземних громадян
Сумського державного університету
(Суми, Україна) *o.skvarcha@drl.sumdu.edu.ua*

ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕКСТІВ УСНОЇ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ

У статті аналізуються основні напрями дослідження в галузі формування лінгвокультурологічної компетентності у процесі вивчення української мови як іноземної. Визначається зміст поняття «лінгвокультурологічна компетентність» і досліджуються особливості її формування під час вивчення української мови як іноземної на прикладі текстів усної народної творчості, зокрема паремій.

Наводиться модель формування лінгвокультурологічної компетентності у процесі навчання іноземних мов, яка містить культурологічний, країнознавчий, комунікативний і соціокультурний компоненти. Зауважується, що навчання іноземної мови в лінгвокультурному аспекті має будуватися на цілеспрямованому зіставленні рідної й іноземної мов для виявлення специфічних, зумовлених національною культурою особливостей, що дозволить студентам-іноземцям правильно вибудувати стратегію своєї поведінки у спілкуванні з носіями мови відповідно до їхньої національної культури.

Показуються можливості формування лінгвокультурологічної компетенції студентів-іноземців на прикладі використання пареміологічного фонду, який віддзеркалює як загальне, універсальне, що становить міжкультурну філософію, так і суто національні реалії, культурно-національну ментальність, сприяючи кращому взаєморозумінню та зближенню представників різних культур, формуванню толерантного ставлення до системи цінностей один одного.

Пропонуються різноманітні форми роботи з пареміями у процесі викладання української мови як іноземної, що можуть бути використані під час аудиторної роботи і в позанавчальний час: лексична робота з пареміями, використання їх як дидактичного матеріалу у процесі вивчення граматичних явищ; порівняння паремій у різних мовах; завдання на тематичну класифікацію; продукування різноманітних монологів, діалогів-розпитів, написання есе, доповідей на наукові конференції тощо.

Ключові слова: лінгвокультурологічна компетентність, паремії, навчальна ситуація.

Tetiana DEHTIAROVA,

orcid.org/0000-0001-9239-5801

Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department
of Language Training for Foreign Citizens
of Sumy State University
(Sumy, Ukraine) *t.dehtiarova@drl.sumdu.edu.ua*

Olha KONOK,

orcid.org/0000-0002-5537-657X

*Senior Lecturer at the Department of Language
Training for Foreign Citizens
of Sumy State University
(Sumy, Ukraine) o.konok@drl.sumdu.edu.ua*

Olha SKVARCHA,

orcid.org/0000-0001-6409-4040

*Senior Lecturer at the Department of Language
Training for Foreign Citizens
of Sumy State University
(Sumy, Ukraine) o.skvarcha@drl.sumdu.edu.ua*

FORMATION OF THE LINGUOCULTUROLOGICAL COMPETENCE OF FOREIGN STUDENTS WITH THE HELP OF ORAL FOLK TEXTS

The article analyses the main directions of research in the field of linguoculturological competence formation in the process of studying Ukrainian as a foreign language. The meaning of the “linguoculturological competence” concept is defined and the peculiarities of its formation in the process of studying Ukrainian as a foreign language are explored on the example of the oral folk texts, in particular paroemias.

The article provides the model of linguoculturological competence formation in the process of teaching foreign languages, which contains culturological, regional studies related, communicative and sociocultural components. It is also highlighted that the process of teaching a foreign language in a linguocultural aspect should be based on purposeful juxtaposing of native and foreign languages in order to identify specific features predetermined by the national culture, which will allow foreign students to properly build a strategy of their behaviour when communicating with the native speakers according to their national culture.

The article shows as well possibilities of linguoculturological competence formation of foreign students on the example of using the paroemiological fund, which reflects both the general, universal, that makes the intercultural philosophy, and purely national realities, cultural-national mentality, promoting better mutual understanding and togetherness of the different cultures representatives, forming a tolerant attitude to each other's system of values.

Suggested are various forms of work with paroemias while teaching Ukrainian as a foreign language, which can be used both during the classroom work and at the extracurricular time: lexical work with the paroemias, their usage as didactic material in the process of studying the grammatical phenomena; comparison of paroemias in different languages; tasks on thematic classification; making various monologues, interrogational dialogues, writing essays and articles for the scientific conferences, etc.

Key words: *linguoculturological competence, paroemias, academic situation.*

Постановка проблеми. У наш час відбулися кардинальні зміни в економічному, соціальному й освітньому просторі. Глобалізація суспільства, активізація процесів міжнародної співпраці, гуманізація всіх сфер діяльності зумовили необхідність кардинальних змін у парадигмі викладання іноземних мов, зокрема української мови як іноземної. Нині набули розвитку підходи, у центрі уваги яких – особистість того, кого навчають, та її компетентності – комунікативні, культурологічні, соціокультурні, лінгводидактичні тощо. Пріоритетним завданням викладання іноземної мови вважається забезпечення міжкультурної комунікації, діалогу носіїв різних культур.

Аналіз досліджень. Аналіз наукової літератури показав, що важливе місце в реалізації зазначеного належить лінгвокультурології як «інтегративній галузі мовознавства, яка вивчає взаємозв'язок і взаємодію культури та мови в її функціонуванні й

узагальнює цей процес як цілісну структуру одиниць у єдності мовного й культурного змісту за допомогою системних методів з орієнтацією на сучасні пріоритети, суспільні цінності та норми культури» (Лінгвокультурологія).

Проблема взаємодії мови і культури є однією із провідних у доробку багатьох відомих лінгвістів. Так, на беззаперечний зв'язок мови й культури звертали увагу такі видатні науковці, як німецький дослідник В. фон Гумбольдт, його послідовники Е. Сепір і Б. Ворф, мовознавець О. Потебня. На необхідності вивчення культури через мову, мовленнєву діяльність наголошували представники різних напрямів – філософи, культурологи, психологи (Л. Вінгенштайн, Н. Бор, А. Брюкнер, М. Бердяєв, К. Леві-Строс, В. Вернадський). У дослідженнях українських учених І. Огієнка, Ю. Шевельова, С. Єрмоленка, П. Гриценка, В. Кононенка культура постає як чинник

формування мовних явищ і процесів, що віддзеркалюють ментальний світ українців.

Проблему формування лінгвокультурологічної компетентності вивчали Є. Верещагін, Д. Башуріна, В. Воробйов, В. Карасик, Г. Колшанський, В. Маслова, В. Телія й інші дослідники. У працях І. Савчак, О. Смірної, Л. Курач, О. Фідкевич висвітлено питання розвитку зазначеної компетенції у процесі вивчення іноземних мов, сформульовано вимоги до навчальних матеріалів, що містять культурологічний компонент. У дослідженні Л. Ушакової розкрито роль лінгвокультурологічної складової частини у структурі мовної особистості, обґрунтовано необхідність її впровадження в мовну освіту. Н. Карікова порушує проблему розроблення ефективних засобів формування лінгвокультурологічної компетентності у процесі вивчення української мови як іноземної, зокрема таких, як створення навчальних фільмів.

Однак, як показав аналіз наукових розвідок, попри те, що відбувається активний пошук шляхів організації взаємопов'язаного навчання мови і культури як у сфері навчання іноземних мов, так і у сфері навчання української мови як іноземної, зазначена проблема досліджена поки що недостатньо.

Мета статті – визначити обсяг поняття «лінгвокультурологічна компетенція» і особливості її формування у процесі вивчення української мови як іноземної на прикладі текстів усної народної творчості, зокрема паремій.

Виклад основного матеріалу. Як зазначають дослідники, лінгвокультурологічна компетенція становить собою сукупність знань, умінь й особистісних якостей, набутих у процесі засвоєння системи культурних цінностей, що виражена в мові та регулює комунікативну поведінку носіїв цієї мови.

У науковій літературі пропонуються різні дефініції лінгвокультурологічної компетентності. Вона визначається як «знання <...> системи культурних цінностей, відображених у мові» (Воробьев, 2008: 74); як «інтеграційна якість особистості, що включає знання, уміння і навички, пов'язані з відбором, засвоєнням і переробкою, трансформацією і використанням у практичній діяльності інформації про лінгвокультуру, про загальні норми, правила і традиції вербального і невербального спілкування в рамках певної лінгвокультури» (Подгорбунских, 2011: 103); як «усвідомлення мови як феномену культури, культурно-історичного середовища, національної специфіки мовної картини світу, національно-культурного компонента значення мовних одиниць» (Саяхова, 2009: 129).

Найбільш ємним, на наш погляд, є визначення, запропоноване Ф. Бацевичем, який під лінгвокультурологічною компетенцією розуміє «знання базових елементів культури (національні звичаї, традиції, реалії тощо) країни, мовою якої здійснюється комунікація; здатність мовця виявляти в мові країнознавчу інформацію і користуватись нею з метою досягнення запланованої комунікативної мети; уміння здійснювати міжкультурну комунікацію, яке передбачає знання лексичних одиниць із національно-культурним (етнокультурним) компонентом семантики і навички адекватного їх уживання в ситуаціях міжкультурного спілкування, а також уміння використовувати фонові знання для досягнення взаєморозуміння в ситуаціях опосередкованого і безпосереднього міжкультурного спілкування» (Бацевич, 2007).

Наведена дефініція якнайкраще відповідає завданням методичних досліджень, оскільки, по суті, містить основні компоненти, які можуть скласти основу моделі формування лінгвокультурологічної компетенції у процесі вивчення іноземної мови, зокрема української:

- культурологічний – знання базових елементів культури (національні звичаї, традиції, реалії тощо) країни, мовою якої здійснюється комунікація;
- країнознавчий – здатність мовця виявляти в мові країнознавчу інформацію і користуватись нею з метою досягнення запланованої комунікативної мети;
- лінгвістичний – знання лексичних одиниць із національно-культурним (етнокультурним) компонентом семантики;
- комунікативний – уміння здійснювати міжкультурну комунікацію, навички адекватного вживання лексичних одиниць із національно-культурним (етнокультурним) компонентом у ситуаціях міжкультурного спілкування;
- соціокультурний – уміння використовувати фонові знання для досягнення взаєморозуміння в ситуаціях опосередкованого і безпосереднього міжкультурного спілкування.

Зауважимо також, що процес навчання іноземної мови в лінгвокультурному аспекті будується на цілеспрямованому зіставленні рідної та іноземної мов для виявлення специфічних, зумовлених національною культурою, особливостей мовної і мовленнєвої поведінки носіїв мови. У процесі такого зіставлення в інофонів поступово формується система знань про традиції, ритуали, духовні цінності, спосіб життя і стереотипи поведінки, характерні для країни, мова якої вивчається. Ці знання дають їм можливість правильно вибудо-

увати стратегію своєї поведінки у спілкуванні з носіями мови відповідно до їхньої національної культури.

Формування лінгвокультурологічної компетенції буде більш ефективним, якщо велика увага у процесі вивчення української мови як іноземної буде приділятися знайомству із традиційними жанрами усної народної творчості, які сприяють залученню студентів до відображеної у фольклорі картини світу й системи цінностей, що її зумовлюють. Особливо значущими в цьому сенсі є паремії (прислів'я і приказки).

Розглянемо можливості формування лінгвокультурологічної компетенції студентів-іноземців на прикладі використання пареміологічного фонду. Як відомо, у пареміях віддзеркалюються і багатий історичний досвід народу, і життєва мудрість, і культурно-історичні традиції. Паремії містять емоційно-експресивну, етичну оцінку вчинків людини, подій і явищ. У пареміологічній картині світу експлікативно виражене оцінне ставлення до всього, що є цінним у матеріальній та духовній культурі народу. Інакше кажучи, пареміологічна картина світу відображає домінуючі ціннісні орієнтири нації. Крім того, паремії як оперативний фольклорний жанр активно використовуються в різних комунікативних ситуаціях, у повсякденному спілкуванні, на сторінках газет, інтернет-видань, у радіо- і телепрограмах. Образність, імпліцитний характер паремій створюють комунікативні бар'єри у спілкуванні інофонів і носіїв мови, потребують додаткової семантизації.

Порівняння ж фонду паремій різних народів допомагає виявити як загальне, універсальне, що становить міжкультурну філософію, так і суто національні реалії, які відображають культурно-національну ментальність, сприяючи кращому взаєморозумінню та зближенню представників різних культур, формуванню толерантного ставлення до системи цінностей.

У зв'язку з тим, що значну частину контингенту студентів-іноземців, які навчаються в Україні, становлять студенти, які приїхали із країн Африки, для яких мовою міжетнічного спілкування є мова суахілі, розглянемо особливості пареміологічного фонду двох мов – мови суахілі й української мови (Wamitila, 2005; Українські приказки, прислів'я, 1993; Українські традиції).

Головною особливістю паремій є їх завершеність і повчальний зміст. За тематичною спрямованістю повчальності у проаналізованих пареміях можна визначити три основні групи.

Перша група – повчання, які висловлюють беззастережне ухвалення будь-якого рішення. Грама-

тична форма вираження – спонукальні речення з дієсловом-присудком у наказовому способі або з його пропуском: *Kawia ufike. – Краще відклади, але зроби* (укр. *Взявся за гуж – не кажи, що не дуж; Тільки сир одкладений гарний, а одкладена робота – ні*); *Kujikwa si kuanguka, bali ni kwenda mbele. – Спіткнувшись, не падай униз, а йди вперед* (укр. *Міцний духом не занепадає духом*); *Mkuki kwa nguruwe mtamu, kwa mwanadamu mchungu. – Поводься з іншими так, як хочеш, щоб поведи-лися з тобою* (укр. *Чого собі не зичиш, і другому не жадай*); *Usisafiriye na nyota ya mwenzio. – Не подорожуй під чужою щасливою зіркою* (укр. *Не наш кінь, не наш віз, не нам і їздити*).

Другу групу складають повчання, засновані на роз'ясненні закономірностей життя або оцінці життєвих явищ шляхом їх порівняння, без прямого спонукування до дії. Тут необхідно сказати про різні граматичні форми вираження.

Це двоскладові прості речення з різними способами вираження підмета: *Ucheshi wa mtoto ni anga la nyumba. – Сміх дитини освітлює будинок* (укр. *Діти – то роса Божя; Хата без дитини – то цвинтар*); *Neno jiwī ni jeraha la moyo. – Грубе слово ранить серце* (укр. *Слово – не стріла, а глибоко ранить*); *Mwenye kelele hana neno. – Галаслива людина нешкідлива* (укр. *Собаки гавкають – не можуть дістати*); *Akili nyingi huondowa maarifa. – Велика дотепність – ознака мудрості* (укр. *Бачить око далеко, а розум ще далі*); *Akili ni mali. – Розум – багатство* (укр. *Розум – скарб людини; Знання робить життя красним*); *Mstahimilivu hula mbivu. – Той, хто зберіг у своєму серці терпіння, буде винагороджений долею* (укр. *За терпіння дасть Бог спасіння; Терпи горе – добро буде; Терпи козаче, отаманом будеш*); *Mfuata nyuki hakosi asali. – Той, хто бджолам наслідує, ніколи не зазнає поразки* (укр. *Хочеш їсти калачі – не сиди на печі; Будеш трудитися – будеш кормитися*); і односкладові речення: *Wawili si mmoja. – Одним пальцем не можна вбити вошу* (укр. *Одним пальцем і голки не втримаєш; Одна бджола меду не наносить*).

Серед складних речень переважають складнопідрядні: *Ukitaja nyoka, shika fimbo mkononi. – Коли говориш про змія, тримай у руках палицю* (укр. *Собаку мани, маючи кияку*); *Kuishi kwingi ni kuona mengi. – Живемо довго, щоб побачити багато* (укр. *Вік живи – вік учись*); *Ukupigao ndio ukufunzao. – Що б'є вас – то вчить вас* (укр. *Не навчишся плавати, доки у вуха води не набереш; Батогом не мука, а вперед наука*); *Mwangaza mbili moja humponyoaka. – Той, хто береться за дві справи одночасно, від однієї має відмовитися*

(укр. *За двома зайцями поженешся – жодного не впіймаєш*); Mchelea mwana kulia hulua yeue. – *Хто боїться, що дитина буде плакати, сам заплаче* (укр. *Дай дитині волю, а собі неволю*); Mchimba kisima hungia mwenuewe. – *Той, хто риє яму, впаде в неї сам* (укр. *Не копай іншому яму, бо й сам упадеши*).

Представлені також інші види складних речень:

– складносурядні: Ulivyoligema utalinywa. – *Ви постелили постіль, і тепер ви повинні лежати на ній* (укр. *Що посієш, те й пожнеш; Як постелишся, так і вистипишся*);

– безсполучникові речення: Kizuri chajiuzi kibaya chajitembeza. – *Гарна річ продається, поганій потрібна реклама* (укр. *Добрій товар сам себе хвалить*); Kukora harusī kulipa matanga. – *Позичати – як весілля, віддавати – як траур* (укр. *Умів брати – умій віддати*); Akili ni nywele, kila mtu ana zake. – *Розум – волосся, у кожній людини своє* (укр. *Що голова, то розум*); Haraka, haraka – haina baraka. – *Поспішиши – не буде благословіння* (укр. *Поспішили – людей насмішили; Поспішився – оженився і в біду зразу ввалився!*).

Третя група – приховані повчання, найбільш складні для розуміння, оскільки мають образний характер, відображають особливості національної культури. Для паремій на мові суахілі характерні три основні типи образності: зооморфна, предметно-символічна та рослинна.

Найбільш типовими образами тварин, птахів, плазунів є «лев», «антилопа», «віслиюк», «кіт», «змія»: Simba mwenda kimya (pole) ndiye mla nyama. – *Лев, який рухається безшумно, їсть м'ясо* (укр. *Тихше їдеши – далі будеш*); Juu ya ngozi moja ya swala watu wawili hawatoshi. – *На шкірі однієї антилопи двом людям не вміститься* (укр. *На двох стільцях не всидиш; На двох весіллях зразу не танцюють*); Fadhila ya punda ni mateke. – *Подяка віслиюка – удар* (укр. *За моє добро та мене в ребро*); Pa ka akiondoka Panya hutawala. – *Коли коти йдуть, нами правлять щури* (укр. *Як котка дома нема, то миші по столу бігають*); Manepo tema hutowa nyoka rangoni. – *Солодкі слова приваблюють змію з нори* (укр. *Говорить, як лисиця, а за пазухою камінь держить*).

Предметно-символічна образність у прислів'ях мовою суахілі частіше за все розвивається в результаті позначення абстрактних понять лексемами таких тематичних груп:

1) найменування частин тіла: Wakishatia chanda, watatia na mkoно. – *Якщо всунути палець, то потім і руку* (усю) (укр. *Не клади пальця в рот – руку відкусить*); Heri kujikwaa kidole kuliko

ulimi. – *Краще спиткнутися ногою, ніж язиком* (укр. *Дурний язик – голові не приятель; Дурний язик попереду розуму біжить*);

2) морська лексика: Chovya – chovya yamaliza (umaliza) buyu la asali. – *Крапля за краплею і море можна осушити* (укр. *Терпіння і труд все перетруть*); Manahodha wengi chombo huenda mrama. – *З багатьма капітанами судно без вітрил* (укр. *Де багато господиень, там хата неметена*); Dori ya binadamu ni kichwa. – *Компас людини – це голова* (укр. *Голова без розуму, як ліхтарня без свічки*).

Рослинна тематика пов'язана з лексемами «кокос», «фрукти», «пальмовий»: Mchagua pazi hupata koroma. – *Той, хто вибирає кокоси з великою обережністю, у результаті отримає погані горіхи* (укр. *За перебірки Бог дає недобірки*); Mstahimilivu hula mbivu. – *Той, хто терпить, їстиме стиглі фрукти* (укр. *Доки не впріти, доти не вміти*); Chamlevi huliwa na mgema. – *За грошима п'яниці полює пальмове вино* (укр. *Коли пили – гомоніли, а платили – поніміли*).

Кожний із наведених прикладів паремій у мові суахілі й українській мові може послугувати основою навчальної ситуації з різноманітними мовленнєвими завданнями – від лексичного аналізу, складання діалогів до продукування монологів-розповідей, монологів-роздумів із написанням сценаріїв для мінівистав тощо.

Висновки. Як бачимо, паремії становлять собою своєрідну систему знань про загальнолюдські та національно-культурні цінності та явища. Вивчаючи паремії того чи іншого народу, можна багато довідатися про сам народ і його культуру. Природа паремій тісно пов'язана з фоновими знаннями носія мови, із практичним досвідом особистості, з культурно-історичними традиціями народу.

У практиці викладання української мови як іноземної паремії можуть бути використані в різноманітних завданнях як під час аудиторної роботи, так і в позанавчальний час. Викладач, орієнтуючись на особливості контингенту тих, кого навчає, вільний розробити комплекс завдань, який охоплюватиме як знайомство з пареміями, що можуть бути використані у процесі вивчення граматичних явищ; їх порівняння в різних мовах; так і завдання на тематичну класифікацію; продукування різноманітних монологів, діалогів-розпитів, написання есе, доповідей на наукові конференції тощо.

Як показує досвід роботи, такі завдання є ефективним засобом опанування української мови студентами-інофонами та розширення їхніх лінгвокультурологічних знань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації. URL: <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/k>.
2. Воробьев В. Лингвокультурология. Москва : РУДН, 2008. 336 с.
3. Лінгвокультурологія. *Енциклопедія сучасної України*. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=55509.
4. Подгорбунских А. Содержание понятия «лингвокультурная компетентность студентов вуза». *Вестник Южно-Уральского государственного университета*. 2011. № 38 (255). Вып. 14. С. 100–103.
5. Саяхова Л. Спецкурс «Русский язык в диалоге культур» в профессиональной подготовке студентов-филологов. *Сопоставительная филология и полилингвизм : сборник научных трудов / под ред. А. Аминовой, Н. Андрамоновой*. Казань, 2009. С. 129.
6. Українські приказки, прислів'я і таке інше : збірник О. Марковича та ін. / уклад М. Номис ; упоряд., прим., вступ. ст. М. Пазяк. Київ : Либідь, 1993. 764 с. (Літературні пам'ятки України). URL: <https://kuprienko.info/ukrayinski-prislivya-ta-prikazki>.
7. Українські традиції. URL: <https://traditions.in.ua/usna-narodna-tvorchist/pryslivia-ta-prykazky>.
8. Wamitila K. Kamusi ya methali. Nairobi, 2005.

REFERENCES

1. Batsevych F. Slovnyk terminiv mizhkulturnoi komunikatsii [Dictionary of Intercultural Communication Terms]. URL: <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/k> [in Ukrainian].
2. Vorobyov V. Lymphokulturolohiya [Linguoculturology]. M. : RUDN, 2008. 336 s. [in Russian]
3. Lymphokulturolohiia. Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy [Encyclopaedia of Modern Ukraine]. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=55509 [in Ukrainian].
4. Podhorbunskykh A. Soderzhanye poniatyia “Lymphokulturnaia kompetentnost studentov vuza” [Meaning of the Term “Linguocultural Competence of the University Students”. *Bulletin of the South Ural State University*]. Vestnyk Yuzhno-Uralskoho hosudarstvennoho unyversyteta. 2011. № 38 (255). Vyp. 14. S. 100–103 [in Russian].
5. Saiakhova L. Spetskurs “Russkyi yazyk v dyalohe kultur” v professyonalnoi podhotovke studentov-fylolohov. Sopotavytelnaia fylolohiya y polylynhvyzm [Special Course “Russian Language in the Dialogue of the Cultures” in the Professional Preparations of Students of Philology. *Comparative Philology and Multilingualism*] : sb. nauch. tr. / pod red. A. Amynovoi, N. Andramonovoi. Kazan, 2009. S. 129 [in Russian].
6. Ukrainski prykazky, pryslivia, i take inshe [Ukrainian sayings, proverbs, etc] : zb. O. Markovycha ta in. / uklav M. Nomys ; uporiad., prym., vstup. st. M. Paziak. K. : Lybid, 1993. 764, [2] s. (Literaturni pamyatky Ukrainy) Literary Monuments of Ukraine. URL: <https://kuprienko.info/ukrayinski-prislivya-ta-prikazki> [in Ukrainian].
7. Ukrainski tradytsii [Ukrainian Traditions]. URL: <https://traditions.in.ua/usna-narodna-tvorchist/pryslivia-ta-prykazky> [in Ukrainian].
8. Wamitila K. Kamusi ya methali. Nairobi, 2005 [in Swahili].